

FINLANDIYA BOSHLANG'ICH TA'LIMNI RIVOJLANTIRISH NAZARIYASI VA TIZIMINI YARATISH EVOLUTSIYASI

Yuldashova G.K

*Nukus DPI Boshlang'ich
ta'lim 2-kurs talabasi*

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada, Finlyandiya ta'lim tizimining tarixiy sharhini o'rganadi, uning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatgan asosiy nazariyalarni, pedagogik yondashuvlar evolyutsiyasini, tenglik va inklyuzivlikni joriy etish, tizim samaradorligiga hissa qo'shadigan muvaffaqiyat omillari va Finlyandiyaning ajoyib ta'lim yo'lini har tomonlama tushunish uchun xalqaro ta'lim modellari bilan taqqoslash haqida so'z yuritilgan.*

***Kalit so'zlar.** Finlyandiya, evolyutsiya, ta'lim modellari, innovatsiya, progressive, pedagogika.*

Finlyandiyaning boshlang'ich ta'limni rivojlantirish nazariyasi va tizimini yaratish evolyutsiyasi global ta'lim sohasida innovatsiyalar va muvaffaqiyatlar mayoqchasi bo'lib turibdi. Boy tarixiy merosga asoslangan Finlyandiya ta'limi talabalarga yo'naltirilgan ta'lim va tenglikni birinchi o'ringa qo'yadigan ta'sirchan nazariyalar va progressiv pedagogik yondashuvlar asosida shakllantirildi. Finlyandiyaning ta'lim tizimi mustaqillikdan oldingi davrga borib taqaladi, o'shanda mamlakat Shvetsiya, keyinroq esa Rossiya hukmronligi ostida edi. Ta'lim, birinchi navbatda, diniy ta'limotlarga va asosiy savodxonlik ko'nikmalariga e'tibor qaratib, elita uchun ajratilgan. 1917 yilda Finlyandiya mustaqillikka erishgach, mamlakat ta'limni demokratlashtirish missiyasini boshladi. Bu ta'limdagi nomutanosibliklarning barham topishiga, barcha uchun majburiy ta'limning joriy etilishiga, keng qamrovli va inklyuziv ta'lim tizimining yo'lga qo'yilishiga olib keldi.

Faol ishtirok, tanqidiy fikrlash va hamkorlikda o'rganishni ta'kidlaydigan konstruktiv ta'lim nazariyalari Finlyandiya boshlang'ich ta'limini shakllantirishning ajralmas qismi bo'ldi. Bu yondashuv o'quvchilarning izlanish va amaliy tajribalar orqali o'z bilimlarini qurishdagi faolligini qadrlaydi. Ijtimoiy-madaniy nuqta nazardan kelib chiqqan holda, Finlyandiya ta'limi o'rganishda ijtimoiy o'zaro ta'sir, hamkorlik va kontekstni tushunish muhimligini ta'kidlaydi. Ushbu yondashuv madaniyat, til va ijtimoiy omillarning talabalarning o'rganish tajribasiga ta'sirini tan oladi. Finlyandiyadagi boshlang'ich ta'lim o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limga sezilarli siljishning guvohi bo'ldi, bunda asosiy e'tibor individuallashtirilgan ta'lim, o'quvchilarning mustaqilligi va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuv o'quvchilarning qiziqishlari, kuchli tomonlari va o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini qadrlaydi.

Global tendentsiyalarga muvofiq, Finlyandiya ta'lim tajribasini oshirish uchun o'qitishda texnologiya integratsiyasini qo'lladi. Texnologiya interfaol darslarni,

hamkorlikdagi loyihalarni va shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlarini osonlashtirish, talabalarni raqamli asrga tayyorlash uchun ishlatiladi. Finlyandiya ta'lim tizimi fanlararo ta'lim, transversal kompetensiyalar va ta'limga yaxlit yondashuvni ta'kidlaydigan moslashuvchan milliy o'quv dasturi asosida boshqariladi. Ushbu tizim o'qituvchilarga o'qitish amaliyotini o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirish uchun avtonomiya beradi.

Finlyandiya hukumat siyosati o'zgaruvchan ijtimoiy ehtiyojlar va global muammolarga moslashish uchun ta'lim sohasidagi uzluksiz islohotlar va modernizatsiya sa'y-harakatlariga qaratilgan. Ushbu tashabbuslar ta'limda tenglik, mukammallik va innovatsiyalarni rag'batlantirishga qaratilgan bo'lib, barcha talabalarning yuqori sifatli ta'lim imkoniyatlaridan foydalanishini ta'minlaydi. Finlyandiya boshlang'ich ta'limda teng imkoniyatlarni ta'minlash telefoningizni mustahkam g'ilof bilan himoya qilishdek muhim – bu hech qanday muhokama qilinmaydi. Finlyandiya tizimi barcha talabalarga, ularning kelib chiqishi yoki pochta indeksidan qat'i nazar, bir xil sifatli ta'lim berish orqali porlaydi. Bu kontsertda hammaga birinchi qatordan joy berishdek; orqada ko'rishga qiynalayotgan hech kim qolmadi. Adolatli moliyalashtirish, kichikroq sinflar va keng qamrovli yordam xizmatlari kabi strategiyalar har bir talaba gullab-yashnashi mumkin bo'lgan teng o'yin maydoniga yo'l ochadi.

Finlyandiya boshlang'ich ta'limni jumboq kabi o'ylab ko'ring, unda har bir qism, jumladan, turli xil ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilar bir-biriga juda mos tushadi. Finlyandiya o'zining maxsus ta'lim dasturlari orqali inklyuzivlikni qo'lga kiritadi va hech bir talaba ortda qolmasligini ta'minlaydi. Bu porlash uchun qo'shimcha yordamga muhtoj bo'lganlar uchun iliq quchoq kabi. Moslashtirilgan yordam, individual o'quv rejalarini taklif qilish va qabul qilish madaniyatini rivojlantirish orqali Finlyandiya har bir talabaning noyob ehtiyojlari qondiriladigan chinakam inklyuziv ta'lim tizimiga yo'l ochadi. Finlyandiya o'qituvchilar shunchaki tarbiyachi emas; ular bilim va hamdardlik bilan qurollangan ta'lim super qahramonlari. Finlyandiya ta'lim tizimining muvaffaqiyati uning ajoyib o'qituvchilar tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlanishga bog'liq. Bu qalamni mukammallikka charxlashga o'xshaydi – o'qituvchilar qattiq tayyorgarlikdan o'tadilar, doimiy qo'llab-quvvatlanadilar va sinfda avtonomiyaga ega bo'lib, ularga o'z imkoniyatlarini to'liq ochib berishga imkon beradi. Tizimning yuragi sifatida o'qituvchilarga sarmoya kiritib, Finlyandiya har bir talabaning biznesdagi eng yaxshilaridan yuqori darajadagi ta'lim olishini ta'minlaydi.

Finlyandiya ta'limida baholash va baholash haqida gap ketganda, uni qiyin imtihon emas, balki do'stona fikr-mulohaza sessiyasi deb o'ylang. Finlyandiya doimiy takomillashtirish va shaxsiy o'sishga qaratilgan yaxlit baholash amaliyotiga ustuvor ahamiyat beradi. Bu o'z salohiyatingizni ro'yobga chiqarish uchun murabbiy sizni qo'llab-quvvatlayotgandek. Standartlashtirilgan testlardan voz kechish va individual fikr-mulohazalarni qabul qilish orqali Finlyandiya talabalar xatolardan saboq olishga, o'z tezligida o'sishga va umrbod o'rganuvchilarga aylanishga undaydigan o'quv muhitini rivojlantiradi.

Ba'zi mamlakatlar standartlashtirilgan testlarga marafon kabi munosabatda bo'lishsa-da, Finlyandiya baho berishda parkda bemalol sayr qiladi. Og'ir sinov tizimlaridan farqli o'laroq, Finlyandiya miqdorga emas, balki sifatga ishonadi va eslab qolishdan ko'ra yaxlit o'rganish tajribasini qadrlaydi. Bu tez tayyorlanadigan taomlar o'rniga gurme taomni tatib ko'rishga o'xshaydi – sifat muhim. E'tiborni standartlashtirilgan testlardan shaxsiylashtirilgan o'quv sayohatlariga o'tkazish orqali Finlyandiya doimiy sinovlar bosimisiz ta'lim qanday rivojlanishi mumkinligining yorqin namunasini ko'rsatadi.

Finlyandiya ta'lim tizimi shimoliy osmonda mayoq kabi porlayotgani sababli, u global ta'lim islohoti uchun qimmatli saboqlarni taqdim etadi. Finlyandiya tenglik va inklyuzivlikka ustuvor ahamiyat berishdan tortib, o'qituvchilar sifatiga sarmoya kiritish va baholash amaliyotini qayta ko'rib chiqishgacha bo'lgan davrda ta'lim sohasida mukammallikka erishish mumkinligini ko'rsatadi. Bu xuddi ta'lim oltin sandiqiga olib boradigan xazina xaritasini topishga o'xshaydi – asosiysi talabaga yo'naltirilgan yondashuvni qabul qilishda, o'qituvchilarni o'zgarishlarni yaratuvchi sifatida qadrlashda va doimiy takomillashtirish madaniyatini tarbiyalashdadir. Finlyandiyaning ta'lim yo'li global islohot uchun yo'l xaritasi bo'lib xizmat qiladi va bizga butun dunyo bo'ylab barcha talabalar uchun yanada yorqinroq, adolatli kelajakka erishish mumkinligini eslatib turadi.

Xulosa qilib aytganda, Finlyandiyadagi boshlang'ich ta'limni rivojlantirish nazariyasi va tizimini yaratish evolyutsiyasi innovatsion ta'limning kuchidan dalolat beradi. yondashuvlar, ta'lim tengligi va doimiy takomillashtirish. Talabalarga yo'naltirilgan ta'limni qo'llab, inklyuzivlikni qo'llab-quvvatlash va samarali siyosatni amalga oshirish orqali Finlyandiya mukammallik uchun mezonni belgilab beruvchi jahonga mashhur ta'lim tizimini yaratdi. Boshqa davlatlar Finlyandiya muvaffaqiyatidan saboq olishga intilishar ekan, uning sayohatidan olingan saboqlar global ta'lim amaliyotida transformativ o'zgarishlar va yutuqlarni ilhomlantirishi mumkin. Finlyandiyaning barcha talabalar uchun sifatli ta'limga sodiqligi strategik

rejalashtirish, fidoyi o'qituvchilar va qo'llab-quvvatlovchi siyosat chinakam ajoyib ta'lim tizimini shakllantirishga qanday chuqur ta'sir ko'rsatishi mumkinligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Timoti Uoker. "Finlandiya ta'lim mo'jizasi", "Global books", 2023 y
2. Salberg Pasi. "Финские уроки. История успеха реформ школьного образования в Финляндии", "Арт-транзит, классика- XXI", 2015 г
3. <https://abt.uz/blog/prezident-xalq-ta-limi-tizimidagi-muammolar-vakamchiliklarni-ma-lum-qildi?ysclid=ldcwdyyo3z362322428>
4. <https://uz.sputniknews.ru/20221104/v-uzbeksikx-shkolax-testiruyutuchebniki-na-osnove-finskoy-sistemy-obrazovaniya29718687.html?ysclid=ldcii9tdw121252533>